

diferenciranu ideološko-kritičku analizu jer se ispod sličnih usmerenja kriju različiti interesi. Sukobljenost gledišta u raspravama donekle redukuje složenost i haotičnost savremenog idejnog stanja jer nužno polarizuje struje i otkriva njihovu katkad skrivenu srodnost ili napetost.

Zato su u središtu ove knjige rasprave. Stupanj i kultura neslaganja najjasnije pokazuju šarolikost idejnog spektra: kada se argumenti izoštravaju ili dovode do apsurdna potpunije se ispoljavaju perspektive različitih strana koje bi bez sukoba katkad ostale nedomišljene. Nakon nestanka hladnog rata idejnopolitički sklop postao je složeniji jer nije više ideološki bipolarni pošto su u igri mnogi ranije potisnuti interesi: državni, nacionalni, regionalni. Naučnopolitičke rasprave tekle su u sredstvima masovnog opštenja, a svaka strana bila je zainteresovana za širenje vlastitih nazora, što je olakšalo pristup građi preko Interneta. Proučavane rasprave nisu vođene samo u načnim časopisima nego dobrim delom u nedeljnoj i dnevnoj štampi. Pored naučnika učestvovali su i novinari. To je svakako pokazatelj demokratizacije i odbacivanja krutog akademizma. Međutim, neretko su pri tome složeni istorijski procesi, zbog preglednosti i isključivosti tumačenja, sabijani u monokauzalna tumačenja, a ton debatama su više nametali zakoni medijske javnosti, nego traganje za diferenciranom istinom. U ovako skraćenom ideološko-kritičkom pristupu gnoseološki zadaci bili su podređeni traganju za političkom ulogom objašnjenja. Objašnjenja iznošena u medijskim raspravama, po prirodi stvari, opterećena su skandalizacijom, trivijalizacijom i banalizacijom.

Uprkos tome, složenost analizi ovih sadržaja nametala je okolnost da se ni medijske rasprave ne mogu celovitije pratiti bez razumevanja idejnih tradicija konkretnih zemalja koje su duboko ukorenjene u njihovom istorijatu i različitom gledanju na perspektivu ujedinjenja Evrope. Trebalo je uvek imati na umu krupne razlike između antifašističke i antitotalitarne tradicije u Nemačkoj, Francuskoj i SAD. Premda je nestanak hladnog rata oslabio ove idejne strukture na Zapadu, ipak ih nije doveo do raspada kao što je bio slučaj sa urušavanjem levičarske tradicije u eruptivnoj konverziji intelektualaca u bivšem evropskom socijalizmu. Konverzija je, doduše, zahvatila i Zapad, ali u drugačijem vidu od istočnoevropskog. U Francuskoj su najglasniji antitotalitarni intelektualci upravo bivši maoisti, a renegatsvo i konverzija konstitutivni su segment kulture francuskih intelektualaca koja nameće ton savremenim raspravama. U Nemačkoj je levičarski političko-intelektualni blok homogeniji i postojaniji, pa je izdržao idejni udar nakon sloma realsocijalizma. Na Balkanu su građanski rat i nacionalizam doveli konverziju do ekstrema. Ovde je prerada komunističke prošlosti u vlastitim biografijama najviše uticala na misao o društvu i političko samopoimanje novih antitotalitarnih intelektualaca. Stari misaoni obrasci napušteni su, a novi nekritički prihvatani iz različitih razloga. U trećem delu knjige skrenuta je pažnja na različitu postojanost angažmana stvaralačke inteligencije u Jugoslaviji i obrasce pravdanja konverzije. Cilj je bio da se društvena određenost misli o politici pokaže ukazivanjem na interesnu osnovu prerade ličnog iskustva kod stvaralačke društvenonaučne inteligencije. To se pouzdanije može pokazati na uporednom nego na monografskom planu.

Osim pomenutog osvrta na konkretne rasprave, ovo istraživanje ima i nekoliko opštih ciljeva: predstaviti ključne sadržaje nove epohalne svesti onako kako se iskazuju u novom viđenju prošlosti, razdvojiti ideološke od naučnih i središnje od pratećih sadržaja u nepreglednoj "graji" i rastumačiti glavne isključivosti novom interesnom polarizacijom.